

Cerddoriaeth ar gyfer ensemble

Maes astudio 2 - TGAU Cerddoriaeth CBAC

Gwead

MONOFFONIG	Llinell felodig unigol.
HOMOFFONIG	Arddull cordaidd neu alaw a chyfeiliant: yn symud gyda'i gilydd.
POLYFFONIG	Gwead mwy cymhleth (gwrthbwyntiol) gyda nifer o linellau gwahanol.
Alaw a chyfeiliant	Cywair gyda chyfeiliant (e.e. cordiau).
Unsain	Mae pob rhan yn chwarae/canu yr un gerddoriaeth ar yr un pryd.
Cordioli	Mae'r gerddoriaeth yn symud mewn cordiau (e.e. fel emyn/coral).
Desgant	Llinell addurnol, â chywair uwch.
Cyfalaw	Alaw newydd, wedi'i chyfuno â'r thema.
Crwn	Canon (lleisiol) byr.
Canon	Caiff yr alaw ei hailadrodd yn union mewn rhannau gwahanol ond yn dechrau ar adegau gwahanol, gyda'r rhannau yn gorgyffwrdd.
Drôn	Nodau dal hir.
Gwead 2-3-4 rhan	Gweadau sydd â 2/3/4 llinell wahanol.

Jazz a blues

Scat: chwarae'n fyrfyfyr yn lleisiol gan ddefnyddio sillafau dieiriau/disynnwyr.
Byrffyr: cerddoriaeth sy'n cael ei chreu yn y fan a'r lle.
Nodau blue: 3^{yddau}, 5^{edau}, 7^{fedau} wedi'u gostwng.
Trawsacennu: acenion oddi ar y curiad.
Galw ac ateb: brawddeg sy'n cael ei chwarae/canu gan arweinydd a'i hailadrodd gan eraill.
Bas sy'n cerdded: llinell bas sy'n 'cerdded' i fyny ac i lawr nodau graddfa/arpeggio.
Arddull swing: rhythm jazz gyda theimlad tripled/dot.

Gall ensemble jazz gynnwys:

Adran rythm

- Drymiau
- Bas (gitâr neu fas dwbl)
- Piano/gitâr

'Adran cyrn'

- Trwmped
- Trombôn
- Sacsoffon

Mae rhai grwpiau yn defnyddio amrywiaeth ehangach o offerynnau e.e. clarinét, feiolin.

Blues 12 bar

Cordiau

I	I	I	I
IV	IV	I	I
V	IV	I	I/V

Enghraifft yn C fwyaf

C	C	C	C
F	F	C	C
G	F	C	C/G

Cerddoriaeth siambr

Roedd cerddoriaeth siambr yn gerddoriaeth ar gyfer ensemble bach, yn wreiddiol yn cael ei chwarae mewn ystafell fach yng nghartref rhywun.

Baróc: Roedd y **sonata triawd** yn cynnwys un neu ddau o unawdwyr, a **basso continuo** (a oedd yn cynnwys offeryn â chywair isel megis sielo yn chwarae llinell bas, gydag offeryn yn chwarae cordiau e.e. harpsicord).

Clasurol: Roedd **pedwarawd llinynnau** (dwy feiolin, fiola a sielo) yn boblogaidd. Roedd ganddyn nhw **bedwar** symudiad, gyda'r symudiad 1^{af} fel arfer ar ffurf sonata.

Rhamantus: Roedd grwpiau cerddoriaeth siambr yn fwy amrywiol yn y cyfnod Rhamantaidd, yn defnyddio ystod ehangach o offerynnau (e.e. pumawd piano, triawd corn). Roedd perfformiadau yn digwydd mewn neuaddau cyngerdd mwy yn ogystal â mewn 'siambrau' bach.

Darn o gerddoriaeth ar gyfer:

DEUAWD	2 berfformiwr
TRIAWD	3 berfformiwr
PEDWARAWD	4 berfformiwr
PUMAWD	5 berfformiwr
CHWECHAWD	6 berfformiwr
SEITHAWD	7 berfformiwr
WYTHAWD	8 berfformiwr

Cerddoriaeth werin Gymreig

Mae ensembles mwy megis **CORAU** a **BANDIAU PRES** yn boblogaidd yng Nghymru, ond mae llawer o grwpiau llai hefyd, gan gynnwys grwpiau gwerin. Caiff y delyn a'r feiolin eu defnyddio'n eang.

Theatr gerdd

Gall eitemau cerddorol gynnwys:

Unawd: cân ar gyfer un canwr/cantores.

Deuawd: cân ar gyfer dau ganwr/dwy cantores.

Triawd: cân ar gyfer tri chantor/tair cantores.

Ensemble: cân sy'n cael ei chanu gan grŵp bach.

Corws: grŵp mawr (fel arfer y cwmni/cast llawn).

Adroddgan: arddull lleisiol sy'n dynwared rhythmau ac acenion lleferydd.

Agorawd: cyflwyniad cerddorfaol i'r sioe, sydd fel arfer yn defnyddio alawon o'r sioe.

Caiff y gerddorfa/band ei ddefnyddio i **gyfeilio** i'r lleisiau a darparu **isgerddoriaeth**.

Lleisiau

Soprano Alto Tenor Bas

Gall y band/cerddorfa (sydd weithiau'n cael ei galw'n 'pwll' cerddorfa) ddefnyddio **llinynnau**, **chwythbrennau** (sydd weithiau'n cael eu galw'n offerynnau cyrs), **pres** ac **offerynnau taro** a/neu fand roc/pop, yn dibynnu ar yr arddull. Mae'r rhan fwyaf o sioeau hefyd yn defnyddio allweddellau neu synths.

Mae **CERDD DANT** yn ffurf boblogaidd, sy'n aml yn cael ei pherfformio mewn Eisteddfod. Mae'r delyn yn dechrau yn gyntaf, yn chwarae alaw osodedig (e.e. cân werin draddodiadol) ac mae'r canwr/cantores yn ymuno, gan fyrffyrir cyfalaw.